Kjønns- og seksualitetsmangfold i undervisningen

Vedtatt av Nmfs landsstyre 15. Oktober 2023, Oslo
Skrevet av Magnus Hofbauer og Stine Tuastad

Det er viktig å sikre at medisinstudenter og leger har nødvendig kompetanse om kjønns- og seksualitetsmangfold for å kunne gi likeverdig hjelp til alle pasienter. Dette mener vi må starte i grunnutdanningen.

Helsetjenestene skeive møter i dag er ikke gode nok. 1 av 3 ikke-heterofile oppgir å være lite tilfreds med egen psykisk helse, og dobbelt så mange ikke-heterofile som heterofile oppgir å ha dårlig eller svær dårlig helse (1,2). Den samme tendensen ses hos ungdom i årets Ung i Oslo undersøkelse (3). Gruppene som skiller seg spesielt ut er bifile og transpersoner, mens homofile cispersoner oppgir å ha nesten like god helse som heterofile – et tegn på at aksept og kunnskap i samfunnet spiller en viktig rolle på helsen.

Videre ser vi eksempler på at eldre skeive går tilbake i skapet ved innleggelse på sykehjem, grunnet frykten for både kunnskapsmangel og reaksjoner i møte med helsepersonell (4). Regjeringens handlingsplan for kjønns og seksualitetsmangfold påpeker at helsetilbudet for transpersoner har vært mangelfullt over flere år, og anbefaler ferdigstilling av helhetlig, regionalt behandlingstilbud for personer med kjønnsinkongruens (5). Alle skal ha et trygt møte med det norske helsevesenet, og et godt helsetilbud for transpersoner innebærer også tilstrekkelig kompetanse og fordomsfrie holdninger blant leger i alle sektorer. Det er essensielt at helsepersonell har nødvendig kompetanse for å gi tilpasset hjelp.

Både nasjonale og internasjonale aktører definerer seksuell helse som en del av folkehelsen og med en stor betydning for livskvalitet gjennom hele livet. WHO definerer seksualitet som "en integrert del av ethvert menneskes personlighet" og som mye mer enn bare samleie og orgasme. Seksualiteten uttrykkes i våre følelser og bevegelser, og påvirker hvordan vi tenker, føler, handler og forholder oss til andre mennesker. Når seksualitet tematiseres i helsevesenet er det ofte relatert til reproduksjon, men det er så mye mer enn det og må derfor tematiseres i enhver situasjon relatert til livskvalitet og/eller som omhandler seksuelle organer - uavhengig reproduksjon (6).

Brukere og pasienter ønsker at det er helsepersonellet som tar opp seksuell helse i konsultasjonene. Kommunikasjon, kulturell forståelse og normkritikk er dermed en viktig del av undervisning om kjønn og seksualitetsmangfold. Det handler om å tilegne seg kunnskap og egenskaper til å skape et trygt og åpent rom for pasientene. Et bevisst og reflektert forhold til

egne holdninger og erfaringer er nødvendig for å kunne være fordomsfri og imøtekommende i kommunikasjon om seksualitet og seksuell helse (6).

Nasjonale retningslinjer innen helse- og sosialfag (RETHOS) skal definere sluttkompetansen for hver utdanning. I *Forskrift om nasjonal retningslinje for medisinutdanningene* fra 2020 finner vi flere definerte læringsutbytter som blant annet omhandler å kunne anvende kunnskap om inkludering, likestilling og diskriminering slik at likeverdige helse- og velferdstjenester for alle grupper i samfunnet sikres, uavhengig av sosiokulturell bakgrunn, kjønn, alder, etnisitet, religion og livssyn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (7).

Mengden av undervisning om seksuell helse har imidlertid blitt vurdert flere ganger og viser en mangel på undervisning, spesielt om kjønn- og seksualitetsmangfold. I en studie fra 2022 som så på SRHR i ulike studie- og emneplaner fant at for medisinutdanningene at det tydelig forskjell i hvilke SRHR-indikatorer som var inkludert (8). I en kartlegging av Myren og Melby i 2013 fant at det var spesielt tema som seksuelle minoriteter som det var mangel på i undervisningen, mens seksuell helse relatert til sykdom ble til en viss grad dekket ved de ulike universitetene (9).

Seksuell helse strekker seg over flere fagområder i både primær- og spesialisthelsetjenesten. Derfor må nødvendig kompetanse innen kjønn- og seksualitetsmangfold sikres i grunnutdanningen for alle medisinstudenter.

Norsk medisinstudentforening mener:

- at alle skal ha tilgang på trygg, sikker og offentlig informasjon, samt tjenester for, og om seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR). Det for å sikre at personer kan ta informerte valg om egen helse og sikre at sine egne rettigheter er oppfylt.
- at medisinstudenter må få tilstrekkelig undervisning om seksuell- og reproduktiv helse og rettigheter i grunn- og videreutdanning. Det inkluderer undervisning om kjønn- og seksualitetsmangfold, kjønnsbekreftende behandling, sykdommer, medisiner og behandlingers påvirkning på seksuell helse, samt praktiske kommunikasjonsferdigheter. Det for å sikre et trygt rom for diskusjoner og samtaler mellom kollegaer og i møte med pasienter.
- at styrket kompetanse om kjønns- og seksualitetsmangfold blant leger og medisinstudenter er avgjørende for fjerne stigma og fordommer og sikre gode helsetjenester for alle pasienter.
- medisinstudenter med utdannelse fra utlandet må sikres tilbud for å styrke sin kompetanse innen seksuell helse i overgangen til det norske helsevesen, der det er behov for dette.
- Nmf bør sette et utvalg til å kartlegge og komme med forslag til hvordan kjønns- og seksualitetsmangfold skal inn i pensumet ved de medisinske fakulteter.

Kilder:

1. Gram, K. H. (2021) *1 av 3 skeive lite tilfreds med egen psykisk helse. Statistisk sentralbyrå (SSB) Henter fra: https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/1-av-3-skeive-lite-tilfreds-med-egen-psykisk-helse*
2. *Pettersen A, Støren KS. Livskvalitetsundersøkelsen 2021. Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekar/artikler/livskvalitetsundersokelsen-2021 Lest 22.5.2023.*
3. *Bakken, A. (2023). Ung i Oslo 2023. Ungdomsskolen og videregående skole. NOVA Rapport 6/23. Oslo: NOVA, OsloMet. Henter fra: https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/3065089*
4. *Olsen, T. Å., Cruz jr., F. D. (04.03.2022). LHBT+-personer skjuler identiteten sin på sykehjem. Sykepleien 2022:110. DOI: 10.4220/Sykepleiens.2022.88349*
5. *Regjeringen (2023). Regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold (2023–2026). Hentet fra: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/regjeringens-handlingsplan-for-kjonns-og-seksualitetsmangfold-20232026/id2963172/*
6. *Helse- og omsorgsdepartementet. (2016). Snakk om det! Strategi for seksuell helse (2017-2021). Hentet fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/284e09615fd04338a817e1160f4b10a7/strategi_seksuell_helse.pdf*
7. Lovdata. (2020). *Forskrift om nasjonal retningslinje for medisinutdanning*. Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-01-03-21
8. Areskoug-Josefsson, K., Solberg, A. S., et al (2022). Kartlegging av SRHR i forskrift og lokale program-, studie- og emneplaner for utvalgte utdanningsløp i Norge – Rapport desember 2022. *Open digital archive. OsloMet.* Hentet fra:https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/3045676
9. Myren S, Melby K. Seksualitet i medisinstudiet - en mer praktisk tilnærming? Utposten 2013; 4: 32-34. Hentet fra: https://www.utposten.no/asset/2013/2013-04-32-34.pdf